

Kyselyraportti
Alkukartoituskysely
VOIMAKAS-projekti

31.5.2013

Piia Immonen

Riitta Niemi

Johanna Rautpalo

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Nuorten alkukartoituskysely.....	4
2.1. Vastaajien taustatiedot.....	4
2.2. Nuorten tyytyväisyys ja muutostoiveet nykyisessä elämäntilanteessa.....	6
2.3. Nuorten perhesuhteet ja läheisiltä saatu tuki.....	8
2.4. Nuorten vapaa-aika.....	8
2.5. Nuorten käyttämät palvelut.....	9
2.6. Nuorten päihteiden käyttö.....	11
2.7. Nuorten mielenterveys.....	12
2.8. Nuorten kehittämistoiveita.....	14
3. Verkostotyöntekijöiden alkukartoituskysely.....	15
3.1. Vastaajien taustatiedot.....	15
3.2. Työntekijöiden arviot nuorten muutostarpeista.....	16
3.3. Työntekijöiden kokemuksia nuorten kohtaamisesta.....	17
3.4. Työntekijöiden kokemuksia läheis- ja verkostoyhteistyöstä nuorten asioissa.....	18
3.5. Työntekijöiden koulutustarpeita.....	20
3.6. Toiveet VOIMAKAS-projektille.....	20
4. Yhteenveto.....	20

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1. Nuorten alkukartoituskysely

Liite 2. Verkoston alkukartoituskysely

1. Johdanto

Kehittämiskeskus Tyynelän hallinnoima Voimakas-projekti on 15–25 –vuotiaiden, mielenterveys- ja päihdehaittoja kokevien nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin voimavarakeskeiseen tukemiseen suunnattu kehittämisprojekti. Mielenterveys- ja päihdehaittoilla projektissa tarkoitetaan laajasti nuorten kokemia erilaisia ja eriasteisia haittoja tai vaikeuksia, jotka ovat seurausta jostakin mielenterveydellisestä häiriöstä tai päihteiden käytöstä. Nämä haitat voivat olla esimerkiksi toimintakykyyn tai sosiaalisiin suhteisiin liittyviä. Subjektiivinen hyvinvointi ymmärretään projektissa nuoren omakohtaiseksi kokemukseksi hyvinvoinnistaan tai elämänlaadustaan eli siitä, että hänen tarpeensa ja voimavaransa ovat sopuossuonnessa keskenään. Subjektiivinen hyvinvointi on aina yksilöllinen kokemus, jota ei voida ulkoapäin määrittää tai ulkoisin mittarein todentaa. (esim. Tuomaala.) Voimavarakeskeisen tukemisen näkökulma tarkoittaa projektissa myönteistä tapaa kohdata elämän haasteita ja vaikeuksia. Sen tarkoituksena on vahvistaa nuoren omia mahdollisuuksia ja ratkaisuja hyödyntämällä yhdessä tutkien ja tulevaisuussuuntautuneesti hänen olemassa olevia vahvuuksiaan. Voimavarakeskeinen tukeminen lähtee perusajatuksesta, että jokainen ihminen, nuorikin, on oman elämänsä paras asiantuntija.

Voimakas-projekti toimii Savonlinnassa, Varkaudessa, Juvalla, Joroisissa ja Rantasalmella vuosina 2012 - 2015. Projektin tavoitteena on yhdessä projektipaikkakuntien työntekijäverkoston kanssa kehittää nuorten kanssa tehtävää työtä nuoren vahvuuksia korostavaan ja nuoren ääntä kuuntelemaan suuntaan sekä vahvistaa paikkakunnilla jo olemassa olevaa monialaista yhteistyötä. Projektin työmuotoina ovat nuoren arkeen jalkautuva työparityö sekä yhteistyössä paikkakuntien työntekijäverkostojen kanssa paikkakuntien tarpeista ja resursseista käsin suunnitellut ryhmätoiminnot ja tapahtumat nuorille.

Voimakas-projektissa tehtiin syksyn 2012 aikana alkukartoituskyselyt sekä projektin kohderyhmän nuorille, että näitä nuoria työssään kohtaaville projektipaikkakuntien työntekijöille. Nuorille suunnatulla kyselyllä haluttiin saada tietoa nuorten tilanteesta, nuorten tyytyväisyydestä omaan elämäänsä, nuorten päihteiden käytöstä, mielenterveydestä, muutostarpeista, nuorten kokemuksista kuntien tarjoamien palveluiden käyttäjinä sekä nuorten ehdotuksia heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä. Työntekijäverkostolle suunnatulla kyselyllä haluttiin kartoittaa verkostojen yhteistyön toimivuutta, nuoren kohtaamisen tapoja, työntekijöiden käyttämiä työmenetelmiä, työntekijöiden näkemyksiä nuorten tilanteesta ja muutostarpeista sekä nuorten kanssa tehtävän mielenterveys- ja päihdetyön kehittämistarpeita.

Tässä raportissa kyselyiden vastauksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, jolloin mahdollisia paikkakuntakohtaisia erityispiirteitä vastauksissa ei eritellä. Yleisesti ottaen vastauksissa ei ollut merkittäviä paikka-

kuntakohtaisia eroja. Myös paikkakuntakohtaiset tulokset kyselyistä on saatu, ja niitä käsitellään projektipaikkakuntien omissa tuki- ja kehittämisryhmissä yhteisen kehittämistyön pohjana ja lähtökohtana.

2. Nuorten alkukartoituskysely

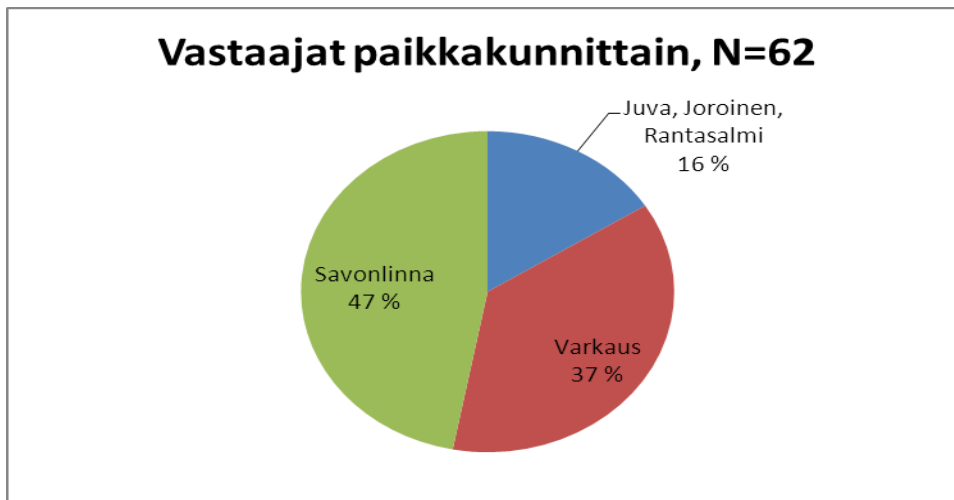
2.1. Vastaajien taustatiedot

Voimakas-projektin alkukartoituskyselyllä pyrittiin tavoittamaan nuoria, joiden voitaisiin ajatella kuuluvan projektin kohderyhmään eli 15 – 25 -vuotiaisiin, mielenterveys- ja päihdehaittoja kokeviin nuoriin. Nuorten kyselylomakkeita toimitettiin Varkaudessa sosiaalitoimistoon nuorten työntekijälle, lasten ja nuorten keskus Nikulaan ja päihdeklinalle nuorten työntekijöille, JJR-alueella (Juva, Joroinen, Rantasalmi) sosiaalitoimistoihin, etsivälle nuorisotyölle ja projektin omille asiakkaille. Savonlinnassa ammatti- ja aikuisopiston opiskelijahuollon työntekijät jakoivat kyselyä asiakkailleen, ja lisäksi projektityöntekijä teetti kyselyn opiston pienryhmässä, kaupungin Nuorisoverstaalla sekä nuorten psykiatrian kuntoutusyksikössä.

Nuoret vastasivat kyselyyn nimettömänä. Kysely toteutettiin paperiversiona, jossa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kyselypaperi palautettiin suljetussa kirjekuoressa kyselyn antaneelle työntekijälle, ja projektityöntekijät kokosivat palautuneet kyselyt yhteen. Kyselyvastaukset syötettiin sähköiseen ohjelmaan, jonka kautta saatiin ulos sekä paikkakuntakohtaiset tulokset että yhteinen kyselyn kokonaistulos. Kyselyjen sähköiseen ohjelmaan syöttämiseen osallistuivat projektityöntekijät sekä Kehittämiskeskus Tyynelässä harjoittelussa ollut sosionomi-diakoniopiskelija.

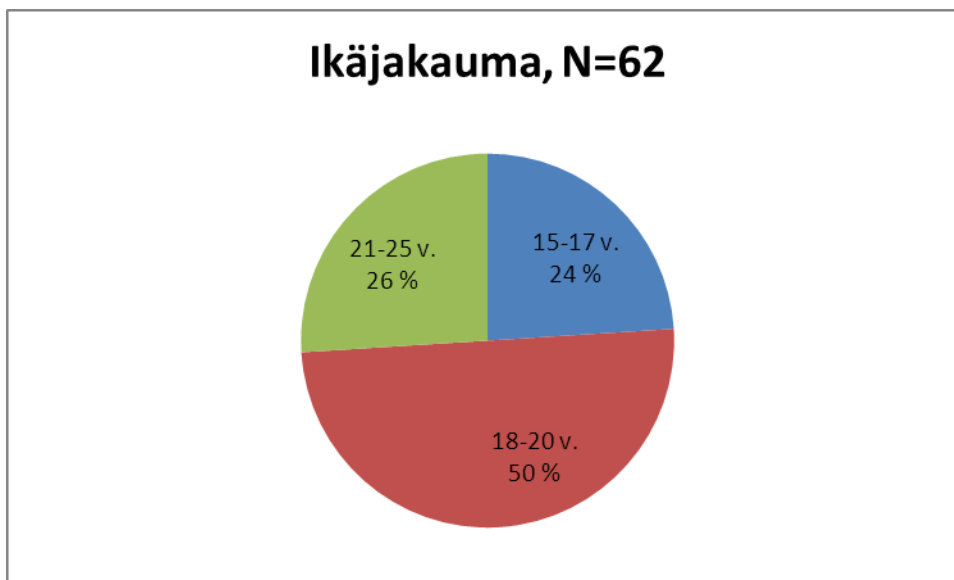
Nuorten alkukartoituskyselyssä saatiin yhteensä 62 vastausta. Vastaajista 47 % oli Savonlinnasta, 37 % Varkaudesta ja 16 % JJR -kunnista. Nuorista 62 % oli miehiä ja naisia 38 %.

TAULUKKO 1. Vastaajat paikkakunnittain

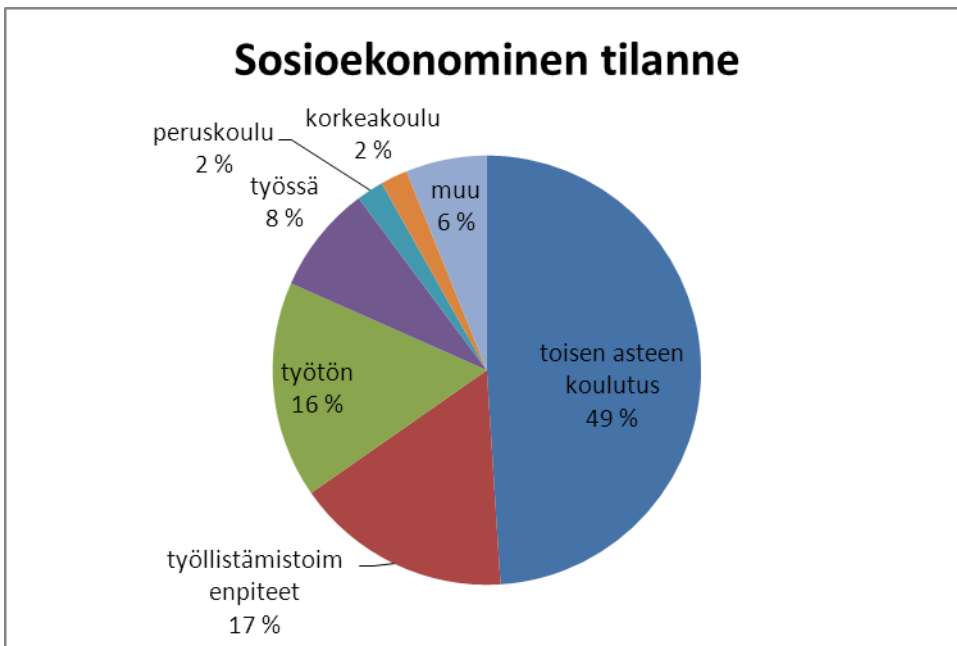

Ikäjakaumaltaan nuorista 50 % oli 18–20-vuotiaita, 26 % oli 21–25-vuotiaita ja 24 % oli 15–17-vuotiaita. Nuorista 48 % oli toisen asteen koulutuksessa, 16 % oli työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa/kuntouttavassa työtoiminnassa, työttöminä oli 16 %, töissä 8 %, peruskoulussa 2 % ja korkeakoulussa 2 % nuorista. Avoimeen vastauskohtaan ”muualla” vastanneista nuorista kolme oli kuntoutuksessa, ja yksi aikuiskoulutuksessa.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikäjakauma

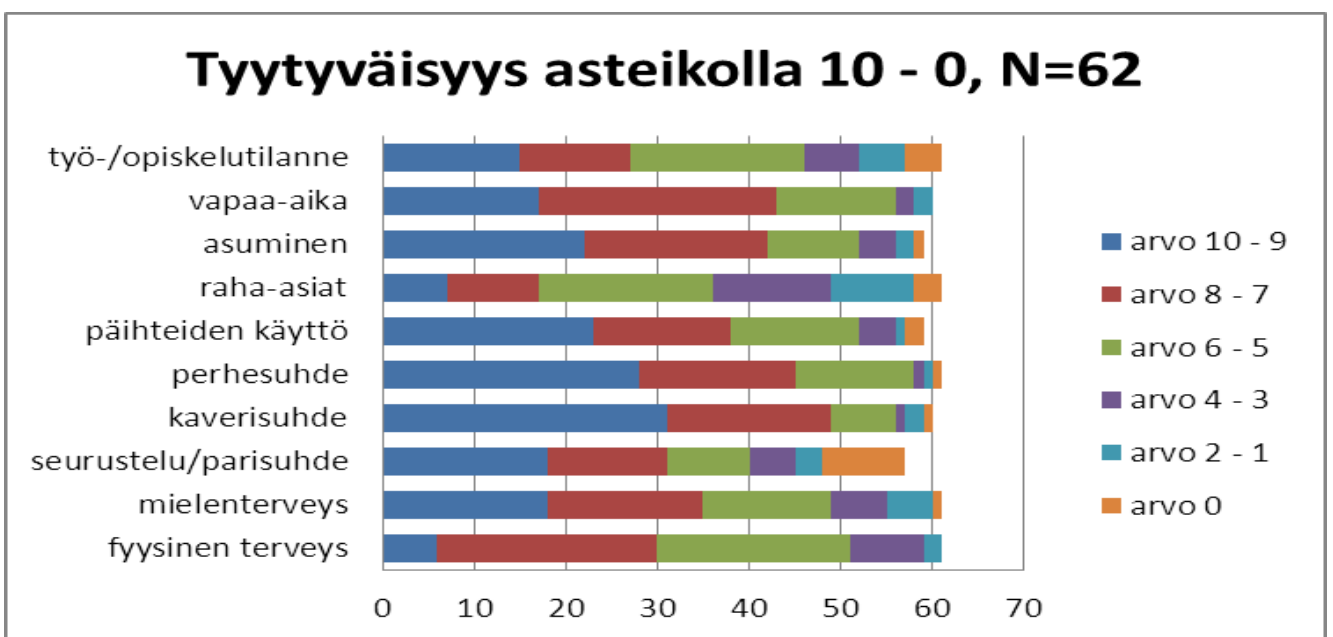
TAULUKKO 3. Vastaajien sosioekonominen tilanne

2.2. Nuorten tyytyväisyys ja muutostoiveet nykyisessä elämäntilanteessa

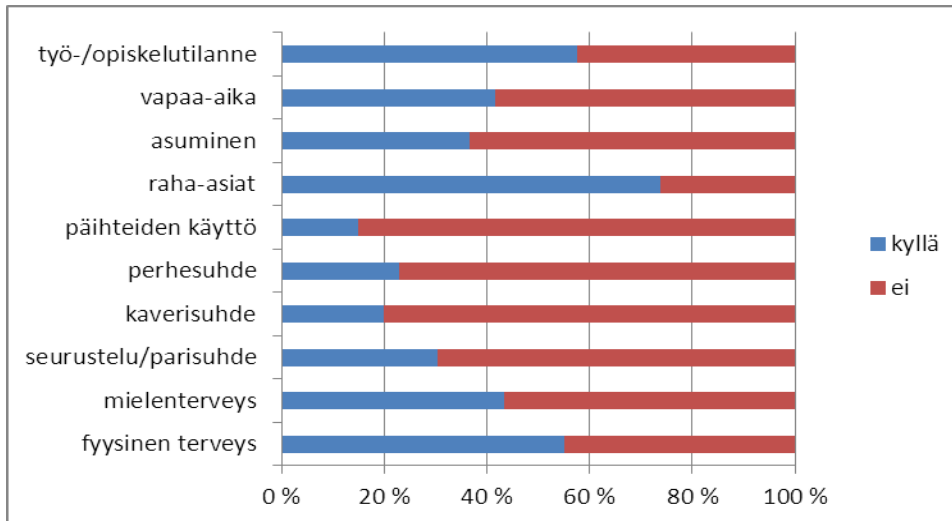
Nuoria pyydettiin arvioimaan tyytyväisyytään elämänsä eri osa-alueisiin asteikolla 10 - 0, niin että 10 ilmaisi suurinta tyytyväisyyttä ja 0 tyytymättömyyttä. Kaverisuhde, perhesuhde ja päihteiden käyttö saivat eniten arvoja 10 – 9 eli niihin oltiin tyytyväisimpiä.

TAULUKKO 4. Vastaajien tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin arvioituna asteikolla 0 - 10

Nuoria pyydettiin myös vastaamaan, mihin elämänsä osa-alueisiin he kaipaivat muutosta. Suurin osa nuorista kaipasi muutosta raha-asioihin, seuraavaksi eniten muutosta kaivattiin työ-/opiskelutilanteeseen ja fyysiseen terveyteen. Vähiten muutosta kaivattiin päihteiden käyttöön, kaverisuhteisiin tai perhesuhteisiin.

TAULUKKO 5. Vastaajien muutostoiveet elämän eri osa-alueilla

Nuoret nimesivät lisäksi kolme tällä hetkellä elämässään tärkeimmäksi kokemaansa asiaa. Kaikkein tärkeimmäksi asiaksi nuoret nostivat ystävät ja perheen. Ystävät tai läheiset ihmissuhteet nimesi tärkeimmäksi asiaksi 61 % vastaajista. Perhe tai joku/jotkut perheenjäsenistä mainittiin 60 %:ssa vastauksista. Tähän läheisten ihmissuhteiden joukkoon voitaneen laskea mukaan myös parisuhde tai rakkaus, jotka mainitsi 24 % vastaajista.

Vapaa-ajan ja/tai tarkemmin määrittelemättömät harrastukset elämän kolmen tärkeimmän asian joukkoon nimesi yhteensä 18 % vastaajista. Kun mukaan lasketaan tiettyihin harrastuksiin tai ajanviettoon liittyvät asiat, kuten musiikki, tietokone ja pelit, 31 % nuorista nosti toiseksi tärkeimmäksi asiaksi elämässään vapaa-ajan vieton.

Elämän kolmanneksi tärkeimpiä asioita nuorten mielestä olivat asumiseen ja talouteen, tai puhtaasti rahaan liittyvät asiat, jotka mainitsi 26 % vastaajista. Seuraavaksi tärkeimpiä olivat terveys ja hyvinvointi, sekä niistä huolehtiminen ja/tai niissä kuntoutuminen (23 %). Tähän joukkoon laskettiin myös nuorten maininnat tasapainosta. Hieman vähemmän mainintoja (16 %) keräsi koulu/opiskelu tai työ. Eläimet kuuluivat 10 %:n mielestä elämän kolmen tärkeimmän asian joukkoon. Samoin 10 % vastaajista nimesi elämän tärkeimmäksi asiaksi oman itsensä ja elämäntilanteensa, aikuisuuden tai tulevaisuuden tavoitteet.

Yksittäisiä mainintoja elämän tärkeimpinä asioina saivat myös syöminen ja nukkuminen, auto sekä alkoholi. Kaksi nuorta oli vastannut tähän kohtaan kaikenkattavasti: ”Kaikki ok”.

2.3. Nuorten perhesuhteet ja läheisiltä saatu tuki

Nuorilta kysyttiin, keneltä läheiseltä he saavat tukea arkeensa. Nuorista 76 % ilmoitti saavansa tukea vanhemmiltaan. Ystäviltään/kavereiltaan ilmoitti saavansa tukea 74 % nuorista. Näiden jälkeen eniten nuoret saivat tukea sisaruksiltaan (32 %) tai seurustelukumppaneiltaan (32 %). Nuoret saivat tukea myös isovanhemmiltaan (19 %) ja kummeiltaan (6 %). Muut nuorten nimeämät, arjessa tukea antavat läheiset olivat mielenterveys- tai päihdealan ammattilaiset, opettajat tai yksittäisiä mainintoja saaneet perhetuttavat, tukihenkilö sekä lastensuojeluyksikkö.

Nuorilta kysyttiin heidän toiveitaan läheisten antamasta avusta ja tuesta, joista nuoret nostivat tärkeimmiksi kuuntelun/keskustelun sekä ymmärryksen itseään ja elämäntilannettaan kohtaan. Molemmat näistä avun ja tuen muodoista mainittiin 16 %:ssa vastauksista. Läheisten läsnäoloa tai läheisyyttä, esimerkiksi ihan konkreettista halausta, toivoi 13 % nuorista.

”Yhdessä oleminen riittää”, eräs vastaajista totesi.

Apua ja tukea toivottiin myös arkisiin asioihin ja tilanteisiin, jotka mainitsi 10% nuorista. Lisäksi muutamia nuorista toivoivat läheisiltään kannustusta ja tsemppausta, rahallista avustusta tai erittelemättä kaikenlaista apua ja tukea, *”tarpeen mukaan”*. Muutama nuori myös totesi jo saavansa läheisiltään juuri sellaista apua ja tukea, kun toivoi tai tarvitsi. Toisaalta kolme nuorta kertoi, ettei halunnut läheisiltään minkäänlaista apua tai tukea elämäänsä.

2.4. Nuorten vapaa-aika

Kavereiden tärkeä merkitys tuli esille myös nuorten kertoessa vapaa-ajan vietostaan. Kysymykseen vapaa-ajanviettotavoista nuoret antoivat eniten mainintoja kavereiden kanssa olemiselle (44 %). Yhdessä olemisen tai tekemisen muotoja nuoret eivät avanneet vastauksissaan tarkemmin, mutta useampi vastaajista kuvaili yhdessäoloa *”hengailuna”*, *”olemisena”* tai yhdessä ajeluna. Yksi vastaajista kertoi yhteydenpidon ystävien kanssa tapahtuvan netin kautta keskustellen. Nuorista 15 % kertoi viettävänsä vapaa-aikaansa tyttö- tai poikaystävänsä kanssa. Perheenjäsenten kanssa aikaansa vietti vastanneista 7 %. Tä-

hän kysymykseen vastanneesta 44 % ei maininnut ketään ihmiskontaktia vapaanviettoonsa liittyen, mutta monella vastaajista oli harrastuksia, jotka saattavat pitää sisällään sosiaalista kanssakäymistä.

Toiseksi tärkein nuorten vapaa-ajanviettotapa oli ulkoilu ja liikunta (27 %). Osa vastaajista kertoi yleisellä tasolla harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Mainituista liikuntamuodoista suosituin oli kävely tai lenkkeily. Muita mainittuja liikuntamuotoja tai lajeja olivat sähly, tanssi, jooga ja kuntosalit.

Vastaajista 15 % harrasti pelaamista, joko tietokoneella, pelikonsolilla tai tarkemmin erittelemättä. Tämän lisäksi 13 %, osin samoja vastaajia kuin edellisessä, kertoi vapaa-ajallaan olevansa tietokoneella.

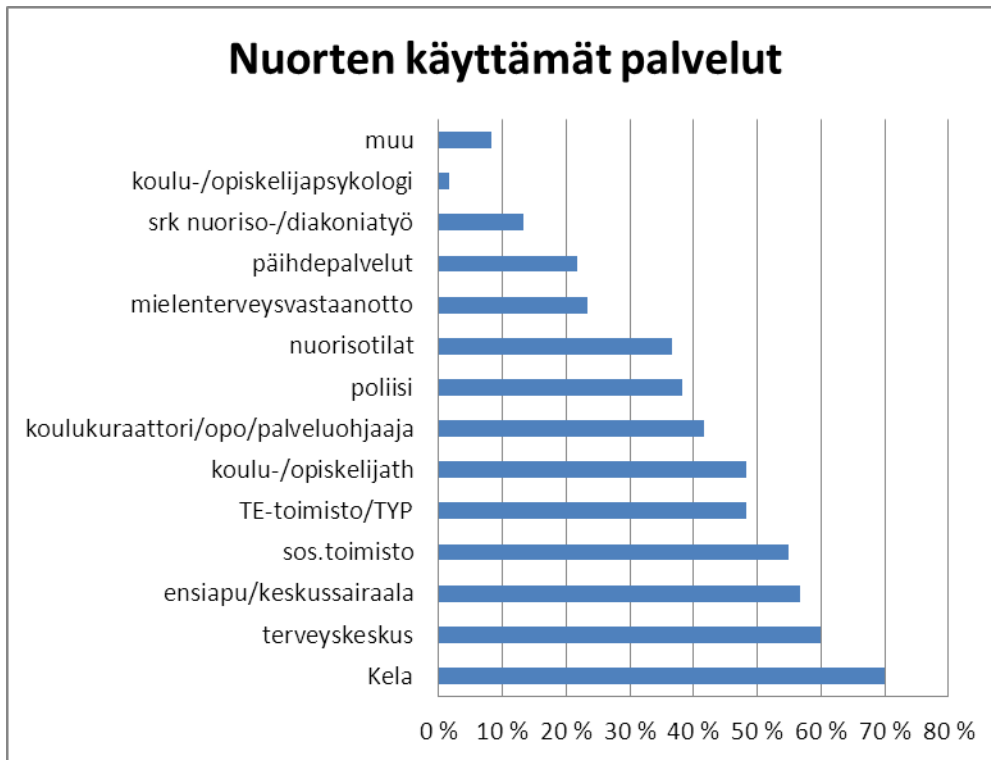
Nuorista 13 % mainitsi kotona olemisen ja kotiaskareet, kuten siivoamisen, tavaksi viettää vapaa-aikaa, 11 % kertoi katsovansa televisiota tai elokuvia ja 10 % kuunteli musiikkia. Samoin 10 % nuorista harrasti piirtämistä tai muuta taiteen tekemistä. Opiskelu liittyi viiden vastaajan vapaa-aikaan, ja yhtä moni vastaaja kertoi käyttävänsä vapaa-aikaansa lepäämiseen tai nukkumiseen. Muita mainittuja vapaa-ajanviettotapoja olivat lehtien tai kirjojen lukeminen, kirjoittaminen, ajeleminen sekä lemmikkieläimen seurassa oleminen. Juomisen nimesi vapaa-ajan viettotavaksi kolme nuorta.

Nuorilta kysyttiin myös, mitä muuta he haluaisivat vapaa-ajallaan tehdä. Kysymykseen vastanneista 44 % ei halunnut tai ei ollut ihan varma halusiko mitään muuta tekemistä vapaa-ajalleen. Uusista tai toivottuista vapaa-ajanviettotavoista 15 % nuorista nosti esille erilaiset liikuntaharrastukset. Nuoret nostivat esille myös harrastuksia rajoittavia tekijöitä, joita olivat harrastuksen kalleus, terveystarjoitukset ja se, ettei pienellä paikkakunnalla ollut tietyn lajin harrastamiseen mahdollisuuksia. Muutama nuori kaipasi jotakin uutta harrastusta tai aktiivista tekemistä, muttei osannut nimetä sitä tarkemmin. Yksittäiset vastaajat toivoivat muun muassa pääsevänsä laulutunneille, ”*jotakin uovaa*” tekemistä, lepäämistä, opiskelua tai aikaa ystävien kanssa. Yhden toiveena oli löytää seurustelukumppani, jonka kanssa viettää aikaa, ja yksi vastaajaa toivoi voivansa korjata parisuhdettaan vapaa-ajallaan.

2.5. Nuorten käyttämät palvelut

Nuorilta kysyttiin, missä he ovat viimeisen vuoden aikana asioineet. Tulosten mukaan nuoret olivat käyttäneet jossain määrin kaikkia mainittuja palveluja. Eniten vastaajat olivat asioineet Kansaneläkelaitoksessa (70 %). Yli puolet nuorista oli asioinut kuluneen vuoden aikana myös terveyskeskuksessa, ensiavussa tai keskussairaalassa ja sosiaalitoimistossa.

TAULUKKO 6. Vastaajien käyttämät palvelut viimeisen vuoden aikana

Nuorilta kysyttiin oliko heidän mielipiteitään kuunneltu heidän asioidessaan yllämainituissa palveluissa. Nuorista 88 % oli sitä mieltä, että heidän mielipiteitään oli kuunneltu eri toimipisteissä. Lisäksi nuoria pyydettiin nimeämään asioita tai tilanteita, joissa he eivät kokeneet tulleensa riittävästi kuulluiksi tai joissa kokivat tulleensa parhaiten kuulluiksi. Samat palvelut ja asiat saivat mainintoja molempien kokemusten kohdalla. Poikkeuksen tästä teki poliisi, joka sai ainoastaan positiivisia mainintoja nuorten kokemuksesta kuulluksi tulemisesta (10 %).

Eniten riittämättömiä kuulluksi tulemisen kokemuksia liittyi terveydenhuollon palveluihin (15 %). Näistä kolme kokemusta liittyi selkeästi jonkin somaattisen vaivan hoitoon ja kaksi koski lääkityksiä. Toisaalta terveydellisissä asioissa oli koettu myös kaikkein eniten kuulluksi tulemistä. Terveyspalveluissa parhaiten kuulluksi koki tulleensa 19 % vastaajista, ja 13 % mainitsi erikseen kyseessä olleen mielenterveydellisten asioiden hoito.

Sosiaalitoimi, Kela, oppilaitos, työvoima- ja päihdepalvelut saivat muutamia mainintoja sekä siitä, ettei nuorta kuultu riittävästi ja että kuultiin parhaiten. Tämän lisäksi kaksi vastaajaa kertoi tulleensa parhaiten kuulluksi raha- tai tukiasioissa. Yksi nuorista kertoi kokemuksestaan, ettei tule kuulluksi asioissaan silloin, kun on humalassa.

Kaksi nuorta kuvasi kokemusta siitä, että välillä kukaan ei kuuntele tai huomaa pahaa oloa.

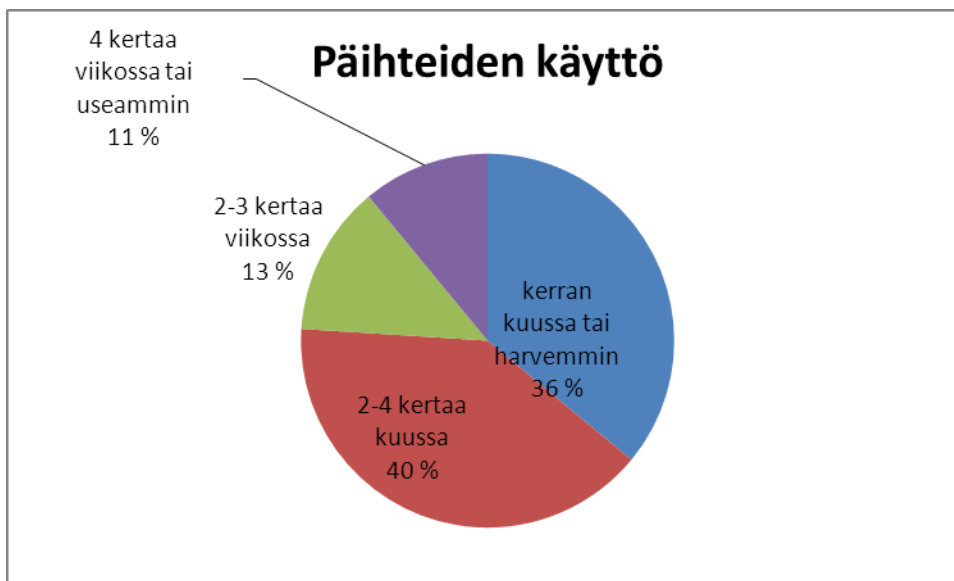
”Välistä tuntuu, ettei kukaan huomaa kun tuntuu pahalta.”

”Välillä jos olen halunnut puhua asioistani niin kukaan ei ole kuuntelemassa.”

2.6. Nuorten päihteiden käyttö

Nuorilta kysyttiin, mitä päihteitä he ovat käyttäneet viimeisen vuoden aikana. Nuorista 95 % oli käyttänyt viimeisen vuoden aikana alkoholia. Tupakkaa tai nuuskaa oli käyttänyt 86 % nuorista. Huumeita oli käyttänyt 27 % nuorista ja lääkkeitä päihtymistarkoitukseen 16 %. Vastaajista 40 % kertoi käyttävänsä päihteitä 2-4 kertaa kuussa, ja 36 % kerran kuussa tai harvemmin. Tulosten mukaan 13 % käyttää päihteitä 2-3 kertaa viikossa ja 11 % neljä kertaa viikossa tai useammin.

TAULUKKO 7. Vastaajien päihteiden käytön tiheys

Päihteiden käyttöön liittyen kyselyssä ei selvitetty yksityiskohtaisesti sitä, milloin käyttö oli aloitettu ja kuinka kauan sitä oli kestänyt. Päihteiden käytön aloitusiän kertoneista nuorimmillaan käyttö oli aloitettu 12-vuotiaana, myöhäisimmillään 19-vuotiaana. Nuoret olivat käyttäneet päihteitä kertomansa mukaan alle vuodesta kahteentoista vuoteen.

Nuorilta kysyttiin syitä omaan päihteiden käyttöön. Nuorista 37 % vastasi käyttävänsä päihteitä hyvän olon tai rentouden tavoitteluun, ja 29 %:lle päihteiden käyttö oli tapa viettää aikaa kavereiden kanssa.

Kolme näin vastanneesta toi esille sen, etteivät kyenneet vastustamaan seuran painetta päihteiden käyttöön.

”Koska en jaksa olla ainoa joka on selvin päin. Välillä oon ollu pitkiäki aikoja etten oo juonu.”

Nuorista 10 % nimesi päihteiden käytön liittyvän ongelmissa pärjäämiseen tai niiden hetkelliseen unohtamiseen. Neljä vastaajaa nimesi käytön liittyvän joko tapaan, tottumukseen tai riippuvuuteen.

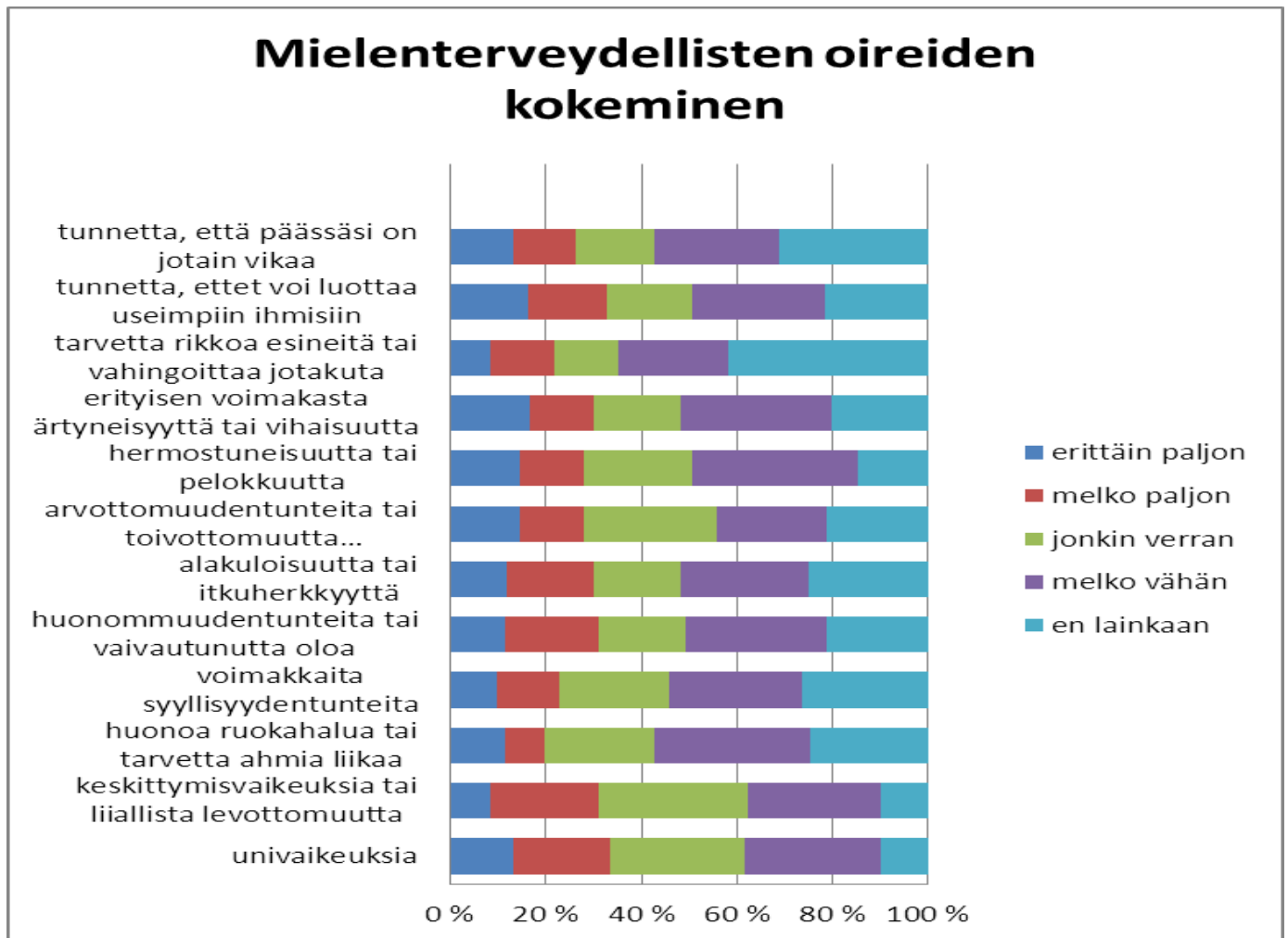
Nuoria pyydettiin myös arvioimaan sitä, miten päihteet vaikuttavat heidän elämäänsä. Kyselyyn vastanneista 50 % oli sitä mieltä, ettei päihteillä ollut mitään vaikutuksia tai oli hyvin vähän vaikutuksia heidän elämäänsä. Nuorten nimeämien päihteiden negatiivisten vaikutusten joukossa olivat rahan meno, hölmöily ja siihen liittyvä häpeä, väsymys, unettomuus tai muut terveyshaitat, riippuvuus tai hoidon tarve päihteistä eroon pääsemisessä sekä erittelemättömät ongelmat. Yksittäisissä vastauksissa päihteillä koettiin olevan myös positiivisia vaikutuksia, esimerkiksi elämän *”laajentamisen”* ja olon helpottuminen rentoutumisen myötä.

2.7. Nuorten mielenterveys

Nuoria pyydettiin kuvailemaan, asteikolla erittäin paljon – melko paljon – jonkin verran – melko vähän – en lainkaan, millaisia mielenterveydellisiä oireita he olivat kokeneet viimeisen vuoden aikana. Kyselyyn nostetut oireet oli poimittu ja soveltaen yhdistelty väittämissi Degoratisin ym. vuonna 1973 laatiman Symptom Check-List-90 -mittarin kymmeneltä eri oiredimensiolta. Tämä niin sanottu SCL-90 -mittari on Suomessakin testattu ja kehitetty ensisijaisesti helpottamaan lääkäreiden, hoitajien ja sosiaalityöntekijöiden työtä (Kinnunen 2011).

Yli 60 % vastanneista nuorista kertoi kokeneensa vuoden aikana erittäin paljon, melko paljon tai jonkin verran univaikeuksia sekä keskittymisvaikeuksia tai liiallista levottomuutta. Yli 50 % vastaajista ilmoitti myös kokeneensa erittäin paljon, melko paljon tai jonkin verran arvottomuuden tunteita tai toivotonmuutta tulevaisuuden suhteen.

TAULUKKO 8. Vastaajien kokemat mielenterveydelliset oireet viimeisen vuoden aikana

Taulukon vaihtoehtojen lisäksi nuoret mainitsivat muina mielenterveydellisinä oireina paniikkioireita ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa, alakuloisuutta ja mielialaongelmia, harhoja, aggressiivisuutta, seksiaddiktiota ja viiltelyä.

Nuorilta kysyttiin, miten mielenterveydelliset oireet vaikuttavat heidän arjessaan. Nuorista 10 % kuvasi hermostuneisuutta tai ärtyisyyttä, jotka heijastuivat esimerkiksi kaverisuhteisiin ja ilmenivät turhautumisenä ja tavaroiden paiskomisena. Vastaajista 8 % kertoi oireiden tekevän elämän vaikeaksi tai raskaaksi stressaavuudessaan tai vaikeudessa nauttia asioista. Samoin 8 % nuorista kuvasi eristäytyvänsä tai rajoittavansa liikkumista ihmisten parissa pelkonsa vuoksi. Lisäksi nuoret kertoivat keskittymisvaikeuksien hankaloittavan opiskelua sekä voimattomuuden ja väsymyksen heikentävän toimintakykyä arjen asioissa. Yksittäisinä oireina kuvattiin alakuloa, masentunutta oloa ja ongelmia ihmissuhteissa.

Nuoria pyydettiin kertomaan myös niistä asioista, jotka auttavat heitä selviytymään pahassa olossa tai mielenterveydellisissä oireissa. Nuorista 39 % nosti tärkeimmäksi voimavarakseen ystävät ja muut lähei-

set ihmissuhteet. Läheisiin ihmissuhteisiin liittyen pari nuorta nimesi halauksen merkittävänä apuna asioista selviytymisessä. Asioista puhumisen mainitsi selviytymiskeinona 28 % nuorista. Joku tekeminen tai toiminta oli nuorten mukaan merkittävä apu jaksamisessa. Vastaaajista 32 % nimesi selviytymiskeinoksi toiminnalliset asiat, joista yleisin oli musiikki ja sen kuuntelu (13 %). Muita mainintoja saivat esimerkiksi liikunta, kirjoittaminen, lepo ja rentoutuminen sekä asioiden ajattelu. Kemialliset aineet mainitsi selviytymiskeinoina 13% nuorista, joista osalla oli kyseessä lääkärin määräämä lääkitys, ja osa kertoi käyttävänsä tai aiemmin käyttäneensä tässä tarkoituksessa päihteitä.

2.8. Nuorten kehittämistoiveita

Nuorilta kysyttiin, miten ja mitä nuorten palveluja omalla paikkakunnalla tulisi kehittää. Osa vastanneista ei osannut sanoa, mitä ja miten pitäisi kehittää, ja osa oli tyytyväisiä nykyisiin palveluihin eikä nähnyt niissä kehittämistarpeita.

Eniten kehittämistarpeita (19 %) nuoret mainitsivat ongelmiin saatavan tuen tavoitettavuudessa tai sisälöissä. Nuoret nostivat esille tarpeen lisätä palvelujen saatavuutta avohoito-/kuntoutuspaikkoja tai mielenterveystyöntekijöitä lisäämällä tai olemassa olevien palvelujen aukioloaikoja pidentämällä. Nuoret toivoivat myös enemmän tietoa palveluista, mielenterveysongelmaisten nuorten omia liikuntaryhmiä sekä työntekijöiltä taitoa nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja riskien tunnistamiseen.

”Lisää avohoitopaikkoja. Enemmän sellaisia lääkäreitä jotka määräävät semmoisia lääkkeitä mistä on hyötyä. Ei liikaa lääkkeitä. Mahdollisuuksia terapiaan. Akuuttityöryhmä 24/7. Nuorisotiloja auki viikonloppuisin. Etsivää nuorisotyötä enemmän.”

”Nuortenkeskusta. Olisi hyvä, jos se olisi pitempään auki. On hyödyllistä keskustella ammattiauttajan kanssa omista ongelmista, mutta aikaa on vaikea sopia, sillä niitä on tarjolla vain aamuisin ja päivisin. Näin ollen joudun olemaan koulusta paljon poissa, koska käyn koulua naapuri kunnassa.”

”PALJON enemmän vapaa-ajan vietto mahdollisuuksia, tämänhetkiset ei riitä. Pitäisi nopeammin tunnistaa ihmisissä syrjäytymisen oireita ja ennaltaehkäistä niitä. Pitäisi olla enemmän sellaisia kaupungin rahoittamia työpaikkoja jossa autetaan syrjäytyneet ja työttömät yms takaisin työelämään ja sosiaaliseen elämään.”

Toiseksi eniten (18 %) nuoret toivoivat lisää harrastusmahdollisuuksia, tapahtumia tai aktiviteetteja. Tähän liittyen mainittiin ilmainen harrastustoiminta tai rahallinen tuki harrastuksiin osallistumiseen. Myös helpompaa ilmoittautumista tai ilmoittautumisvapaata osallistumista harrastuksiin toivottiin. Vas-

tanneista 8 % halusi kehittää nuorisotiloja uusimalla tiloilla sekä lisäämällä nuorille suunnattuja toimintoja ja aukioloa viikonloppuisin. Myös toive poliisin tiukemmasta puuttumisesta ilkeiltä esitettiin.

”Nuorille pitäisi edes ylipäättään olla kunnan harrastemahdollisuuksia. Ja semmoisia ihmisiä nuorisotyössä joita oikeasti kiinnostaa!”

”Toivon että nuoria tuettaisiin enemmän rahallisesti harrastuksia varten. Enemmän aktiviteettiä suunnattu 16 – 21 vuotiaille alkoholin käytön vähentämiseksi ja toivon myös että poliisi puuttuisi tarkemmin nuorten aiheuttamaan ilkeiltä.”

Vastaajista 10 % näki tarpeelliseksi kehittää työllistymiseen liittyviä asioita. Muita mainintoja saivat nuorten suurempi osallisuus päätöksentekoon, tasapuolinen opintotukijärjestelmä ja sosiaalitoimen palvelujen kehittäminen nuorta kuuntelevampaan suuntaan.

”Enemmän pitäisi panostaa työelämän alkuun ja antaa mahdollisuuksia.”

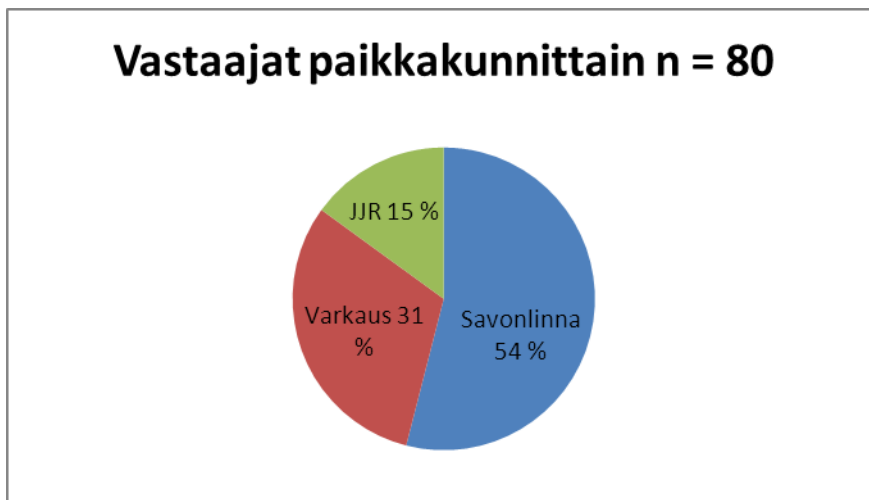
3. Verkostotyöntekijöiden alkukartoituskysely

3.1. Vastaajien taustatiedot

Projektityöntekijät lähettivät linkin kyselyyn oman paikkakuntansa nuorten kanssa työskentelevälle verkostolle sähköpostitse, ja vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Työntekijöitä pyydettiin myös välittämään kyselyä eteenpäin työyhteisössään, mikäli joku projektin kohderyhmän nuorten kanssa työskentelevä oli jäänyt postituslistalta pois.

Työntekijäverkostolle suunnattuun alkukartoituskyselyyn vastasi yhteensä 80 ammattilaista. Vastaajista 54 % oli Savonlinnasta, Varkaudesta 31 % ja JJR-kunnista 15 %.

TAULUKKO 9. Kyselyyn vastanneet työntekijät paikkakunnittain

Vastaajista 34 % työskenteli koulu- ja opiskelumaailmassa, 21 % sosiaalityössä, 16 % nuorisotyössä ja 10 % mielenterveystyössä. Loput vastaajista olivat päihdetyössä, seurakuntatyössä, työhallinnossa, asumispalveluissa, kriisityössä, sairaanhoidossa tai työpajatyössä.

TAULUKKO 10. Kyselyyn vastanneiden työntekijöiden työkenttä

3.2. Työntekijöiden arviot nuorten muutostarpeista

Vastaajia pyydettiin arvioimaan työssään kohtaamiensa nuorten muutostarvetta eri elämän alueilla asteikolla erittäin paljon – jonkin verran – ei lainkaan. Eniten nuorten arvioitiin tarvitsevan muutosta mielenterveyteen, työ-/opiskelutilanteeseen ja pähteiden käyttöön. Vastaajista noin 50 % arvioi nuorten tarvitsevan mielenterveyteen muutosta erittäin paljon, ja kaikki loput jonkin verran. Myös työ-

/opiskelutilanteen ja päihteidenkäytön osalta lähes 50 % vastaajista arvioi nuorten tarvitsevan muutosta erittäin paljon. Yhteisenä tarpeena nuorilla ja työntekijöillä oli saada muutosta nuoren työ-/opiskelutilanteeseen, mutta muuten työntekijöiden arviot nuorten muutostarpeista erosivat huomattavasti nuorten itsensä nimeämistä muutostarpeista. Työ-/opiskelutilanteen lisäksi nuoret toivoivat eniten muutosta raha-asioihin ja fyysiseen terveyteen. (kts. Taulukko 5)

Vastaajista 94 % ilmoitti ottavansa nuoren muutostarpeen puheeksi. Nuoren muutoksen tukemiseen käytetyistä työmenetelmistä yleisimmät olivat puheeksiotto ja keskustelu sekä motivoiva ja ratkaisukeinen työskentely, joita vastasi käyttävänsä 91 %. Muita usein käytettyjä työmenetelmiä olivat palveluohjaus (28 %), verkostoyhteistyö (19 %), sisältäen läheisten kanssa tehtävän työn, toiminnalliset menetelmät, (13 %) tiedon antaminen (6 %) ja ryhmätoiminnot (5 %).

3.3. Työntekijöiden kokemuksia nuorten kohtaamisesta

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla erittäin paljon – jonkin verran – ei lainkaan, millä tavoin heidän työssään toteutuu nuoren kuuleminen ja yksilöllinen kohtaaminen. Noin 70 % työntekijöistä arvioi erittäin paljon toteutuvan työssään nuoren omien tavoitteiden kuulemisen sekä sen varmistamisen, että nuori ymmärtää käsitellyt asiat. 60 % työntekijöistä arvioi antavansa nuorelle palautetta erittäin paljon. Sen sijaan nuoren antama palaute arvioitiin toteutuvan heikoiten, ja erittäin paljon toteutuvaksi sen arvioi alle 20 % vastaajista. Alle 40 % vastaajista arvioi kysyvänsä palautetta nuorelta erittäin paljon. Nuoren sitoutumisen tavoitteisiin arvioitiin toteutuvan jokseenkin samansuuruisena. Joitakin ei lainkaan – vastauksia annettiin palautteen saamiseen ja kysymiseen sekä nuoren sitoutumiseen tavoitteisiin liittyen.

Vastaajilta kysyttiin asiakaslähtöisen työtavan haasteita ja esteitä nuoren kanssa toimiessa. Suurimpana haasteena vastaajat näkivät nuoren sitoutumisen ja motivaation työskentelyyn, jotka mainitsi 28 % vastaajista. Toiseksi yleisin haaste oli kiire tai ajan puute (15 %). Muita mainittuja haasteita tai esteitä olivat tavoitteiden asettaminen ja nuoren osallisuus (10 %). Vastaajista 9 % ilmoitti haasteeksi toimitiloihin liittyviä asioita sekä nuorten ja työntekijöiden erilaisen kielen ja maailman. Lisäksi mainittiin nuoren elämäntilanteeseen liittyvät asiat sekä resurssien tai koulutuksen puute ja organisaatioon liittyvät asiat.

Myös vastaajien toiveita asiakaslähtöisen työtavan kehittämiseksi kysyttiin. Vastaajista 26 % halusi monipuolisempia työtapoja, erityisesti mahdollisuutta jalkautuvaan työhön ja koulutusta vaihtoehtoisista työskentelytavoista. 19 % vastaajista halusi enemmän aikaa työskentelyyn ja 10 % ottaa nuoret mukaan

työn kehittämiseen. Lisäksi haluttiin enemmän verkostotyötä sekä viranomaisverkoston että läheisverkoston kanssa ja enemmän matalan kynnyksen paikkoja avun hakemiseen.

3.4. Työntekijöiden kokemuksia läheis- ja verkostoyhteistyöstä nuorten asioissa

Vastaajista 78 % kohtasi työssään nuoren läheisiä. Yleisimmin kohdattiin nuoren vanhempia tai huoltajia (74 %). Muut eniten kohdatut läheiset olivat ystävät (28 %), sisarukset (24 %), muut sukulaiset (15 %) sekä seurustelukumppani tai puoliso (14 %). Osa vastaajista kertoi tapaavansa myös isovanhempia, muita viranomaisia, tukihenkilöitä ja nuoren omia lapsia. Vastaajilta kysyttiin, miten he haluaisivat kehittää nuoren läheisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Eniten toivottiin läheisiltä yhteydenottoja työntekijöihin päin (11 %), enemmän aikaa läheistyölle (10 %) sekä yhteisiä tapaamisia nuoren läheisverkoston kanssa (9 %). Lisäksi haluttiin uusia työtapoja sekä läheistyön tiivistämistä.

Vastaajilta kysyttiin, minkä tahojen kanssa he tekevät yhteistyötä nuoren asioissa. Vastauksista kävi ilmi, että monialaista yhteistyötä tehdään paljon. Eniten yhteistyötä tehtiin koulun kuraattorin / oppilaanohjaajan / palveluneuvojan (89 %), ja sosiaalitoimiston kanssa (81 %). Runsaasti yhteistyötä tehtiin myös päihdepalvelujen (70 %), koulu- tai opiskelijaterveydenhoitajan (70 %), nuorisotyön (69 %) ja mielen-terveyspalvelujen (68 %) kanssa.

TAULUKKO 11. Yhteistyötahot nuoren asioiden hoitamisessa

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla erittäin hyvin – hyvin – kohtalaisesti – melko huonosti – huonosti, kuinka verkostoyhteistyö ja asioiden yhteinen hoitaminen toimivat. Erittäin hyvin vastaukset jäivät parhaimmillaankin alle 20 %:n. Parhaiten arvioitiin toimivan luottamus yhteistyökumppaniin, jossa erittäin hyvin ja hyvin vastauksia annettiin yhteensä yli 70 %. Noin 60 % vastaajista arvioi erittäin hyvin tai hyvin yhteistyössä toimivan toimenpiteistä ja vastuista sopimisen sekä yhteisten tavoitteiden laatimisen ja osaamisen jakamisen. Annetuista vaihtoehdoista heikoimmin arvioitiin toimivan yhteisten tavoitteiden saavuttamisen ja yhteistyön aikataulutuksen, joiden arvioi toimivan erittäin hyvin tai hyvin alle 30 % vastaajista. Yhteistyön arviointi ja seuranta sekä tiedonkulku yhteistyössä toimivat erittäin hyvin tai hyvin noin 40 %:n mukaan.

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan asteikolla erittäin paljon – paljon – jonkin verran – ei lainkaan, mitä näistä yhteistyön osa-alueista he haluaisivat kehittää. Lähes 50 % vastaajista halusi erittäin paljon tai paljon kehittää yhteisten tavoitteiden saavuttamista, tiedonkulkua sekä yhteistyön arviointia ja seuranta. Muina verkostoyhteistyön kehittämistoiveina mainintoja saivat verkostotyön tavoitteellisuus, tiedonkulku, uusien ideoiden tarve, enemmän yhteydenpitoa verkoston sisällä, säännölliset verkostotapaamiset ja enemmän aikaa verkostoyhteistyölle.

3.5. Työntekijöiden koulutustarpeet

Vastaajilta kysyttiin, mistä päihde- ja mielenterveystyön osa-alueista he toivoisivat saavansa lisätietoa tai osaamista työhönsä. Vastauksien kirjo oli erittäin laaja, mutta yleisin toive oli saada tietoa oman paikkakunnan ajankohtaisesta huumetilanteesta ja uusista huumeista (16 %). Toiseksi yleisin toive oli tiedon lisääminen nuorten erilaisista mielenterveysongelmista ja siitä, miten ne vaikuttavat nuoren arkeen (14 %). Kolmanneksi eniten toivottiin lisäosaamista huolen puheeksi ottoon sekä siitä, milloin pitäisi huolestua ja ohjata nuorta palveluihin (10 %). Lisäksi esille tuotiin tarve saada tietoa eri tukimuodoista, menetelmistä ja ryhmistä, ehkäisevästä päihdetyöstä, kriisityöstä, ratkaisukeskeisestä lähestymistavasta sekä autismi / asperger / adhd – oireyhtymistä ja peliongelmaisen nuoren auttamisesta.

3.6. Toiveet VOIMAKAS-projektille

Lopuksi työntekijöiltä kysyttiin vielä toiveita ja odotuksia VOIMAKAS -projektille. Yleisimmät toiveet koskivat käytännön työhön tulevia työmalleja ja uusia ideoita (16 %), verkostoyhteistyötä ja sen tiivistämistä (15 %) sekä projektin kanssa yhteistyössä toteutettavaa työparityötä/jalkautuvaa asiakastyötä (14 %). Myös tietoa ja koulutusta toivottiin (9 %).

4. Yhteenveto nuorten ja verkoston kyselyistä

Alkoholi, huumeet, masennus, syrjäytyminen! Nuorten elämässä nähdään valtavasti riskejä, joita tulee välttää ja ongelmia, joihin tulee tarttua. Pelkästään ongelmiin keskittyvä lähestymistapa ei kuitenkaan riitä. Ongelmien hoitaminen tai niiden näennäinen poissaolo eivät vielä tarkoita sitä, että nuori eläisi välttämättä täysipainoista ja hyvää elämää. Tarvitaan myös nuoren myönteisiä piirteitä ja vahvuuksia etsivää sekä vahvistavaa otetta. Moni selkeistä ongelmista kärsivä nuori hyötyy enemmän sellaisesta työskentelytavasta, jossa häntä ei nähdä pelkästään ongelmana vaan jossa etsitään aktiivisesti hänen vahvoja osa-alueitaan. (Martela, F & Järvillehto, L, 2012, s.73)

Voimakas-projektin alkukartoituskyselyllä pyrittiin tavoittamaan 15 – 25 -vuotiaita nuoria, joilla mahdollisesti olisi kokemuksia mielenterveys- ja päihdehaitoista. Nuorten kertoman päihteiden käytön ja mielenterveydellisten oireiden kokemisen perusteella voidaan ajatella, että kysely tavoitti oikeaa kohderyhmää, joskin nuoret kuvasivat päihteiden käytön haittoja/vaikutuksia arjessaan jokseenkin vähäisinä. Tavoitteena kyselyssä oli saada ongelmien lisäksi tietoa myös nuorten tyytyväisyydestä elämäänsä, subjektiivisista muutostarpeista ja toiveista heille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi. Nämä ovat asioita, jotka perinteisessä ongelmakeskeisessä lähestymistavassa voivat jäädä kuulematta ja kohtaamatta. Myös kohderyhmän nuorten kanssa työskentelevien kokemuksista ja näkemyksistä oltiin kiinnostuneita. Monialaiselle työntekijäverkostolle suunnatulla kyselyllä tavoiteltiin tietoa nuorten kohtaamiseen ja verkostoyhteistyöhön liittyen sekä työntekijöiden näkemyksiä yleisemmin nuorten tilanteesta ja muutostarpeista sekä kehittämistarpeista auttamistyössä nuorten mielenterveys- ja päihdeasioissa.

Nuoret nostivat kyselyssä elämänsä tärkeimmäksi asiaksi ystävät ja perheen. Nuoret myös kaipasivat läheisiltään läsnäoloa, kuuntelemista ja ymmärrystä oman jaksamisensa tueksi. Tutkimusten mukaan nuoruusiässä vanhempien sosiaalisen tuen merkitys vähenee ystävien merkityksen lisääntyessä, mutta toisaalta vanhempien tuen on myös todettu olevan eniten yhteyksissä nuoren emotionaaliseen hyvinvointiin. Vanhempien tulisikin vahvistaa nuoren itsenäistymiskehitystä osoittamalla rakkautta ja vaatimuksia, kunnioittaen kaiken aikaa nuoren psykologista autonomiaa. Kuitenkin suomalaistutkimuksen mukaan nuoret kokevat vanhempien sosiaalisen tuen vähenevän nuoruusikään siirryttäessä. (Salmela 2006.)

Elämän tärkeimpiin asioihin lukeutui nuorten vastausten mukaan vapaa-aika. Ystävien merkitys vapaaajalla korostui tässä kuten monissa muissakin tutkimuksissa. Nuorten kaverisuhteiden arvostus luo tutkimuksen mukaan elämään enemmän tyytyväisyyttä kuin työ, koulutus ja aineellinen hyvinvointi (Myllyniemi 2009). Nuorten yleisesti kuvaama ”hengailu” kavereiden kanssa viittaa toisaalta mitään tekemättömyyteen, mutta toisaalta sosiaalisuuteen, yhdessäoloon ja siihen mahdollisuuteen, että jotakin hauskaa saattaa tapahtua. Nuorten ”hengailu” yleisillä paikoilla saatetaan kokea häiritsevänä ja jopa pelottavana, mutta se on nuorten tapa ottaa tilaa itselleen ja vallata alaa myös heille suunnattujen tilojen ulkopuolelta. (Aaltonen 2012.) Myös päihteiden käyttö liittyi nuorten mukaan lähinnä hauskan pitoon ja rentoutumiseen yhdessä kavereiden kanssa. Tutkimuksen mukaan vapaa-ajalla nuorille tärkeintä on omaehtoinen toiminta ystävien kanssa. Seuraavana tulee perheen kanssa vietetty aika, ja vasta kolmantena niin sanottu järjestäytynyt kansalaistoiminta. (Myllyniemi 2009.)

Kolmantena nuorten elämän tärkeimpiin asioihin kuului asuminen ja oma talous. Tutkimuksessa on todettu, että suomalaiset nuoret muuttavat kotoa muihin eurooppalaisiin verrattuna varhain (Nikander

2009). Taustalla vaikuttaa esimerkiksi opiskelu toisella paikkakunnalla tai halu itsenäistyä. Omaan asumiseen johtavat itsenäistymispyrkimykset eivät siis kuitenkaan tarkoita sitä, että nuori välttämättä olisi vielä täysin kykenevä omatoimisesti asioitaan hoitamaan tai että hänen tarpeensa vanhempien sosiaaliseen tukeen olisi päättynyt. Itsenäisesti asuvat nuoret kokevat myös selvästi enemmän pienituloisuutta kuin vanhempiensa kanssa asuvat nuoret (Tilastokeskus 2012). Pienituloisuutta selittää osaltaan se, että nuorista suuri osa opiskelee. Tähän kyselyyn vastanneista nuorista 8 % oli töissä ja 17 % mukana työllistämistoimenpiteissä.

Kehittämistarpeita kysyttäessä nuoret nostivat kolmantena asiana helpommat työllistymismahdollisuudet. Huoli nuorten sijoittumisesta työelämään liittyy osaltaan puheisiin nuorten syrjäytymisestä. Syrjäytymisellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi sivuun joutumista työstä, kulutuksesta, yhteisöllisestä toiminnasta ja vaikuttamisesta (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010). Vastavetona nuorten syrjäytymiskehitykselle tuli vuoden 2013 alussa voimaan hallitusohjelman kärkihankkeisiin kuuluva nuorten yhteiskuntatakuu. Sen tavoitteena on estää nuorten ajautumista ulos opiskelu- ja työelämästä. Nuorisotakuulla ja siihen liittyvällä koulutustakuulla pyritään luomaan kaikille nuorille mahdollisuudet suorittaa peruskoulun jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Tähän liittyvät hallinnonalojen toimet käynnistyvät vaiheittain, joten näkyviä tuloksiakin voitaneen odottaa vähitellen. (www.nuorisotakuu.fi)

Kyselyyn vastanneet nuoret kertoivat asioineensa runsaasti erilaisissa palveluissa. Yli puolet heistä oli vuoden aikana asioinut Kelassa, terveyskeskuksessa, ensiavussa tai keskussairaalassa sekä sosiaalitoimessa. Kyselyn mukaan nuoret olivat pääosin varsin tyytyväisiä saamaansa kohteluun eri palveluissa. Työntekijäkyselyn mukaan työntekijät kokivat kuulevansa hyvin nuoren omia tavoitteita ja varmistavansa sen, että nuori ymmärtää käsitellyt asiat. Sen sijaan haastavimmaksi työntekijät kokivat palautteen saamisen nuorilta ja nuorten sitoutumisen tavoitteisiin. Palautteen saamisen vähyyttä selitti osaltaan tulos, että työntekijät arvioivat palautteen kysymisen toteutuvan työssään vähäisemmin. Kyselyssä nuorilta kysyttiin heille suunnattujen palveluiden kehittämistarpeita. Näitä nuoret ilmaisivat kovin vähän. Suurimmaksi osaksi nuoret toivoivat enemmän tukea saataville ongelmiinsa, esimerkiksi helposti ja myöhempänä ajankohtanakin tavoitettavia mielenterveyspalveluja lisää, sekä enemmän erilaisia tarkemmin määriteltäviä nuorille suunnattuja aktiviteetteja. Toisaalta vapaa-ajanviettoiveista kysyttäessä nuoret eivät nimenneet toiveita uusille tai erilaisille tavoille viettää vapaa-aikaansa.

Kyselyyn vastanneet työntekijät viestivät huolta erityisesti nuorten mielenterveydestä. Nuoret itse eivät tällaista huolta ilmaisseet, vaikka kertoivatkin kokeneensa monenlaisia mielenterveydellisiä oireita kulu-
neen vuoden aikana. Eniten nuoret kertoivat kokeneensa univaikeuksia sekä keskittymisvaikeuksia tai liiallista levottomuutta. Myös päihteiden käyttöön suhtautumisessa nuorten ja ammattilaisten erilaiset

näkemykset korostuivat. Vähiten muutostarpeita nuoret nimesivät nimenomaan päihteiden käytössään, kun taas lähes puolet vastanneista työntekijöistä arvioi nuorten tarvitsevan erittäin paljon muutosta päihteiden käyttöön. Voisiko tätä selittää sillä, että siinä missä nuoret elävät hetkessä, eivätkä ehkä mieti mahdollisia tulevia haittoja, työntekijät pohtivat tilannetta pidemmällä aikavälillä tarkastellen? Nuorten kanssa tehtävässä työssä haasteena voi useinkin olla nimenomaan se, että aikuisena työntekijän päätösten vaikuttimena on nuoren tulevaisuus, jotakin mitä mahdollisesti voisi tapahtua, kun taas nuori elämäkokemuksellaan ei pysty näkemään näin pitkälle eteenpäin, eikä niin voida olettaakaan. Työntekijän tulisi kyetä kohtaamaan nuori tässä ja nyt, mutta silti tulevaisuussuuntautuneesti.

Nuorten mielenterveyttä koskevan tutkimuksen mukaan nuorten myöhempää mielenterveyttä ennakoivat paitsi ulkoisesti havaittavat myös nuoren sisäiset tekijät. Ulkoisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi päihteiden käyttö. Sisäisiä tekijöitä ovat nuoren omakohtaisesti kokema psyykinen terveys, hallinnan tunne, huolet sekä kokemus vanhempisuhteista. Nuoren sisäisten tekijöiden havaitseminen on vaikeaa, jos nuori ei itse tuo niitä esille. Nuoren kanssa työskenteleviltä vaaditaankin taitoa nuoren kohtaamiseen ja luottamuksellisen suhteen luomiseen. Jos nuori kokee jäävänsä vaille tukea tunne- ja ajattelumaailmansa ongelmissaan, hän voi alkaa ratkaista ongelmiaan ulospäin näkyvin keinoin. Sen sijaan, että mielenterveyden edistämistyö on totutusti painottunut varhaiseen puuttumiseen eli riskikäyttäytymisen huomiointiin, sen painopisteen tulisi tutkimuksen mukaan siirtyä nuorten mielenterveyden vahvistamiseen tunne-elämän ja ajattelun alueilla. Käytännön keinoja tässä ovat nuorten persoonallisuuden ja identiteetin kehittymisen tukeminen, nuoren tunnekokemuksen jakaminen sekä nuoren kannustaminen ajattelemaan itse omia arvojaan ja valintojaan. Toisin sanoen nuorten kanssa tehtävän mielenterveys- ja päihdetyön tulisi painottua voimavarakeskeisen tukemisen suuntaan. (Kinnunen 2011, Martela & Järvillehto 2012.)

Nuoret tarvitsevat mielenterveyttä edistävää tukea siis jo ennen ulospäin näkyvää riskikäyttäytymistä. Siksi vanhempien lisäksi kaikki työssään nuoria kohtaavat ovat tässä merkittävässä roolissa. Nuorten kanssa tehtävä työ edellyttää onnistuakseen yhteistä ymmärrystä nuoren ja työntekijän välillä sekä aitoa yhteistyötä kaikkien nuorta tukevien toimijoiden kesken. Nuorella ja työntekijällä on usein erilainen käsitys muutoksen tarpeesta, kuten tämäkin kysely osoitti. Onkin todettu, että nuorta tulisi lähestyä sen ongelman kautta, jonka nuori itse nostaa kaikkein suurimmaksi ja niiden tavoitteiden kautta, joihin nuori kokee voivansa sitoutua. Nuoren hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että nuori heikkouksistaan huolimatta kokisi olevansa täysivaltainen yksilö, ei vain toimenpiteiden kohde. Parhaiten nuorta voidaan auttaa, jos hänet kohdataan kokonaisuutena ja niin, että nuorelle annettava tuki on osa hänen muuta elämäänsä. (Martela & Järvillehto 2012, s.79)

Voimakas-projektin kyselyssä työntekijät nimesivät nuoren kanssa tehtävän työn kehittämistarpeena verkostoyhteistyössä yhteisten tavoitteiden saavuttamisen seurannan ja tiedonkulun kehittämisen. Työntekijät kaipasivat myös tietoa oman paikkakunnan huumetilanteesta ja uusista huumeista, mielenterveysongelmista sekä huolen puheeksi ottoon ja palveluohjaukseen liittyen. Voimakas-projektille kohdennettuina toiveina kaivattiin työmallien ja uusien ideoiden kehittämistä, verkostoyhteistyön tiivistämistä sekä käytännön yhteistyötä nuorten tukemisessa.

LÄHTEET

- Aaltonen, S (2012) *Nuorten vapaa-aika, hengailu ja ystävydet*. Teoksessa Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä 2012. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.
- Kinnunen, P (2011) *Nuoruudesta kohti aikuisuutta. Varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66830/978-951-44-8624-1.pdf?sequence=1>
- Laine, T, Hyväri, S & Vuokila-Oikkonen, P. (2010) *Mitä on syrjäytymisen vastainen työ?* Teoksessa Laine, Hyväri Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla.
- Martela, F & Järvillehto, L, (2012) *Ammattiosaajan hyvä elämä, Ajatuksia ja työkaluja ammattiin opiskelevien elämänlaadun edistämiseksi*. Ehkäisevä päihdetyö EHYT Ry
- Myllyniemi, S (2009) *Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009*. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisoasiain neuvottelukunta.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Aika_vapaalla_-_Nuorten_vapaa-aikatutkimus_2009.pdf
- Nikander, T (2009) *Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina. Hyvinvointikatsaus 1/2009*.
http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_004.html
- Nuorisotakuu-nettisivut, <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>
- Salmela, J (2006) *Koetun sosiaalisen tuen, pätevyyden, itsearvostuksen ja liikunnan yhteyksiä nuoruusiän kasvuvuosiin*. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutti.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18015/951-39-2490-4.pdf?sequence=1>
- Tilastokeskus (2012) *Tulonjakotilasto 2010*. http://www.stat.fi/til/tjt/2010/02/tjt_2010_02_2012-01-25_fi.pdf
- Tuomaala, E *Mitä hyvinvointi on?* Suomen mielenterveysseuran Vahvistamo.fi -nettisivut, http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/hyvinvointi/miten_voit/mita_hyvinvointi_on

VOIMAKAS-PROJEKTIN ALKUKARTOITUS NUORILLE

1. TAUSTATIETOSI

Sukupuoli mies nainen

Ikä 15-17v 18-20v 21-25v

Asuinpaikkakunta _____

Tällä hetkellä olen:

- Peruskoulussa
- Toisen asteen koulutuksessa (lukio, ammattikoulu)
- korkeakoulussa (yliopisto, AMK)
- Töissä
- Työharjoittelussa / Työelämävalmennuksessa / Kuntouttavassa työtoiminnassa
- Työtön
- Sairauslomalla
- Muualla, missä? _____
- En missään

2. ARJEN TYYTYVÄISYYS

Tyytyväisyys elämäntilanteeseen

Arvioi asteikolla 0-10, miten tyytyväinen olet tällä hetkellä seuraaviin elämän osa-alueisiin. Rastita yksi numero väliltä 0=erittäin tyytymätön, 10=erittäin tyytyväinen.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Fyysinen terveys											
Mielenterveys											
Seurustelu /parisuhde											
Kaverisuhde											
Perhesuhde											
Päihteiden käyttö											
Raha-asiat											
Asuminen											
Vapaa-aika											
Työ /opiskelutilanne											

Haluan muutosta seuraaviin elämän osa-alueisiin

	Kyllä	Ei
Fyysinen terveys		
Mielenterveys		
Seurustelu/parisuhde		
Kaverisuhde		
Perhesuhde		
Päihteiden käyttö		
Raha-asiat		
Asuminen		
Vapaa-aika		
Työ /opiskelutilanne		

Mainitse kolme tärkeintä asiaa elämässäsi tällä hetkellä.

---

3. PERHESUHTEET

Keneltä läheiseltä saat tukea arjessasi?

Vanhemmilta

Isovanhemmilta

Sisaruksilta

Kummeilta

Ystäviltä/kavereilta

Tyttö- /poikaystävältä

Joltain muulta, keneltä? _____

Millaista apua ja tukea haluaisit läheisiltäsi?

---

4. VAPAA-AIKA

Mitä teet vapaa-aikanasi?

Onko jotain muuta, mitä haluaisit vapaa-ajallasi tehdä?

---

5. PALVELUT

Rastita, missä näistä olet asioinut viimeisen vuoden aikana.

- Nuorisotilat
- Seurakunnan nuoriso-/diakoniatyö
- Työvoimatoimisto /työvoiman palvelukeskus
- Kansaneläkelaitos (KELA)
- Sosiaalitoimisto
- Ensiapu /Keskussairaala
- Terveyskeskus
- Koulu- /opiskelijaterveydenhoitaja
- Koulun kuraattori /oppilaanohjaaja (opo)/ palveluohjaaja
- Koulu- /opiskelijapsykologi
- Mielenterveystoimisto
- Päihdepalvelut (esim. A-klinikka)
- Poliisi
- Muu, mikä? _____

Onko mielipiteitäsi kuunneltu asioidessasi eri toimipisteissä (yllä mainitut palvelut)?

- Kyllä Ei

Missä ja minkälaisissa asioissa olet tullut parhaiten kuulluksi?

Missä asioissa ja tilanteissa sinua ei ole kuunneltu mielestäsi riittävästi?

---

6. PÄIHTEET

Oletko viimeisen vuoden aikana käyttänyt

Tupakkaa tai nuuskaa

Alkoholia (esim. siideri, olut)

Huumeita (esim. kannabis, amfetamiini)

Lääkkeitä päihtymistarkoitukseen

Muuta, mitä? _____

Kuinka usein käytät päihteitä?

Kerran kuussa tai harvemmin

2 -3 kertaa viikossa

2-4 kertaa kuussa

4 kertaa viikossa tai useammin

Miksi käytät päihteitä?

Kuinka pitkään olet käyttänyt päihteitä?

Kuinka päihteet vaikuttavat elämääsi?

---

7. MIELENTERVEYS

Oletko viimeisen vuoden aikana kokenut

	En lain- kaan	Melko vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin paljon
Univaikeuksia					
Keskittymisvaikeuksia TAI liial- lista levottomuutta					
Huonoa ruokahalua TAI tarvetta ahmia liikaa					
Voimakkaita syyllisyyden tunteita					
Huonommuuden tunteita TAI vaivautunutta oloa					
Alakuloisuutta TAI itkuherkkyyt- tä					
Arvottomuuden tunteita TAI toi- vottomuutta tulevaisuuden suh- teen					

Hermostuneisuutta TAI pelokkuutta					
Erityisen voimakasta ärtyisyyttä TAI vihaisuutta					
Tarvetta rikkoa esineitä TAI vahingoittaa jotakuta					
Tunnetta, ettet voi luottaa useimpiin ihmisiin					
Tunnetta, että ”päässäsi on jotain vikaa”					

Jotakin muuta häiritsevää mielen oiretta, mitä?

Miten mielen oireet vaikuttavat jokapäiväiseesi elämääsi?

Mikä auttaa sinua selviämään pahassa olossa tai mielen oireissa?

---

8. LOPUKSI

Miten ja mitä nuorten palveluja kehittäisit paikkakunnallasi? Laita viestiä kehittäjille.

Kiitos vastauksistasi!

Saatuja tuloksia tullaan käyttämään nuorten palvelujen kehittämiseksi paikkakunnallasi!

VOIMAKAS- PROJEKTIN ALKUKARTOITUSTA VERKOSTOILLE

1. TAUSTATIEDOT

Millä paikkakunnalla työskentelet

- Savonlinna
- Varkaus
- Joroinen
- Juva
- Rantasalmi

Rastita työkenttääsi parhaiten kuvaava vaihtoehto

- Koulu ja opiskelumaailma
- Nuorisotyö
- Sosiaalityö
- Mielensterveystyö
- Päihdetyö
- Seurakuntatyö
- Työhallinto/työvalmennus
- Asumispalvelut
- Muu, mikä? _____

2. ASIAKKAAN KOHTAAMINEN

Työssäni kohtaamat nuoret tarvitsevat muutosta seuraaviin asioihin

	Erittäin paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan
Fyysinen terveys			
Mielenterveys			
Työ/opiskelutilanne			
Seurustelu/parisuhde			
Ystävyysuhteet			
Perhesuhteet			
Päihteiden käyttö			
Raha-asiat			
Asuminen			
Vapaa-aika			

Otatko itse puheeksi, jos näet tarvetta muutokseen

Kyllä

Ei

Jos vastasit kyllä, mitä työmenetelmiä käytät nuoren muutoksen tukemiseen?

Millä tavoin nuoren kuuleminen ja yksilökohtainen kohtaaminen toteutuu työssäsi?

	Erittäin paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan
Nuoren omien tavoitteiden kuuleminen			
Nuoren sitoutuminen tavoitteisiin			
Palautteen kysyminen nuorelta			
Antaako nuori palautetta			
Annatko nuorelle palautetta			
Yhteistyön sujuminen nuoren kanssa			
Varmistatko että nuori ymmärtää käsitellyt asiat			

Mitä haasteita tai esteitä nuoren kanssa toimiessa on asiakaslähtöiselle työtavalle?

Miten haluaisit kehittää asiakaslähtöisyyttä työssäsi nuorten kanssa?

---

3. VERKOSTOTYÖ

Kohtaatko työssäsi nuoren läheisiä

- Kyllä
- En

Jos vastasit kyllä, ketä nämä läheiset ovat?

Miten haluaisit kehittää nuoren läheisten kanssa tehtävää yhteistyötä?

Kenen kanssa teet yhteistyötä nuorten asioiden hoitamisessa?

- Nuorisotyö
- Seurakunnan nuoriso/diakoniatyö
- Työvoimatoimisto/ työvoiman palvelukeskus
- Kansaneläkelaitos (KELA)
- Sosiaalitoimisto
- Ensiapu /Keskussairaala
- Terveyskeskus

- Koulu/opiskelijaterveydenhoitaja
- Koulun kuraattori/ oppilaanohjaaja/palveluohjaaja
- Koulu-/opiskelijapsykologi
- Mielenterveyspalvelut
- Päihdepalvelut
- Poliisi
- Muu, mikä? _____

Miten yhteistyö ja asioiden hoitaminen toimivat seuraavilla osa-alueilla?

	Erittäin hyvin	Hyvin	Kohtalaisesti	Melko huonosti	Erittäin huonosti
Yhteisten tavoitteiden laatiminen					
Yhteisten tavoitteiden saavuttaminen					
Toimenpiteistä sopiminen					
Vastuista sopiminen					
Tiedonkulku					
Aikataulut					
Arviointi ja seuranta					
Luottamus					
Osaamisen jakaminen					

Missä seuraavista yhteistyön osa-alueista on kehitettävää?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan
Yhteisten tavoitteiden laatiminen					
Yhteisten tavoitteiden saavuttaminen					
Toimenpiteistä sopiminen					
Vastuista sopiminen					

Tiedonkulku					
Aikataulut					
Arviointi ja seuranta					
Luottamus					
Osaamisen jakaminen					

Muuta kommentoitavaa yhteistyöhön ja sen kehittämiseen?

Mistä päihde- ja mielenterveystyön osa-alueista toivoisit saavasi lisätietoa tai osaamista työhösi?

---

4. LOPUKSI

Minkälaisia toiveita/odotuksia sinulla on VOIMAKAS- projektille?

KIITOS VASTAUKSESTASI!